

DOI 10.36074/grail-of-science.21.03.2025.114

САНІТАРНА ГРАМОТНІСТЬ ХВОРИХ НА ВПЕРШЕ ВІЯВЛЕНИЙ ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

Фурманець Любов Тарасівна

студентка 2 курсу, освітнього рівня Магістр,

Спеціальність 223 Медсестринство

Комунальний заклад вищої освіти «Волинський медичний інститут»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Валецький Юрій Миколайович

доктор медичних наук, професор

Комунальний заклад вищої освіти «Волинський медичний інститут»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Санітарна грамотність відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного контролю діабету та покращенні якості життя пацієнтів. Недостатня обізнаність може спричинити низьку прихильність до лікування, що, у свою чергу, підвищує ризик розвитку таких ускладнень, як серцево-судинні захворювання, нефропатія, ретинопатія та полінейропатія. Крім того, неправильне застосування медикаментів або ігнорування рекомендацій лікаря може стати причиною різких коливань рівня глюкози, що становить загрозу для здоров'я та життя хворого [2].

Проблема недостатньої санітарної грамотності стосується не лише медичної сфери, а й має значний соціально-економічний вплив. Зростання кількості ускладнень серед пацієнтів із цукровим діабетом призводить до збільшення витрат на їхнє лікування, підвищення рівня госпіталізацій та необхідності тривалого медичного спостереження. Впровадження ефективних освітніх програм для пацієнтів сприятиме не лише покращенню їхнього здоров'я, а й зменшенню навантаження на систему охорони здоров'я [3].

Аналіз рівня санітарної грамотності серед людей, у яких діабет було діагностовано вперше, дозволяє визначити основні прогалини в знаннях пацієнтів та знайти шляхи їх усунення. Результати таких досліджень допомагають розробити сучасні підходи до навчання та інформування, що сприятиме підвищенню ефективності лікування [4].

У дослідженні взяли участь 68 пацієнтів, яким уперше було діагностовано цукровий діабет. Вибірка формувалася випадковим чином серед пацієнтів, які звернулися до первинної ланки медичної допомоги міста Луцька. Для забезпечення репрезентативності вибірки було залучено осіб різного віку, статі та соціального статусу. Окрім пацієнтів, у дослідженні взяли участь медичні

сестри, які здійснюють догляд та профілактичну роботу серед пацієнтів із цукровим діабетом.

Пацієнти заповнювали анкети, що містили питання про рівень їхньої обізнаності щодо цукрового діабету, факторів ризику його розвитку, можливих ускладнень, а також їхнє ставлення до необхідності дотримання здорового способу життя, дієтотерапії та медикаментозного лікування. Результати опитувань були піддані кількісному аналізу, обчислені середні значення, частоти відповідей.

Після проведеного аналізу нами встановлено, що найбільше випадків уперше виявленого цукрового діабету зафіксовано серед осіб віком 46–60 років (36,8%), що підкреслює необхідність посилення профілактики у даній віковій групі населення, а також у віковій групі 30–45 років (26,5%), що ще раз підкреслює важливість ранньої діагностики. Серед пацієнтів переважають чоловіки (58,8%). На думку респондентів, спадковість відіграє значну роль, адже 58,8% опитаних мають родичів із цукровим діабетом, у той час як 29,4% захворіли через вплив інших факторів: неправильне харчування, малорухливий спосіб життя, стрес. 11,8% не знають про наявність цукрового діабету в родині. Рівень знань пацієнтів про цукровий діабет залишається недостатнім: 44,1% добре обізнані про захворювання, 41,2% мають лише поверхневі знання, а 14,7% зовсім не знали про хворобу до встановлення діагнозу. Найбільш ймовірними факторами ризику розвитку даної хвороби досліджуванні вказали: неправильне харчування (73,5%), надмірна маса тіла (66,2%), низька фізична активність (55,9%), спадковість (58,8%) та гіпертонія (44,1%), однак 11,8% респондентів не змогли вказати жоден фактор ризику. Найпоширенішими відомими симптомами для респондентів є: постійна спрага (73,5%), часте сечовипускання (66,2%) та втома (61,8%), але 10,3% - не знали жодного симптому. Лише 40% пацієнтів усвідомлюють необхідність регулярного вимірювання рівня цукру, тоді як 10% не знають, як часто це потрібно робити. У сфері харчових звичок 73,5% респондентів розуміють необхідність обмеження споживання солодощів, 66,2% – білого хліба та випічки, 51,5% – жирних і смажених страв. Високий рівень усвідомлення ролі фізичної активності має 73,5% респондентів. Основними джерелами інформації про цукровий діабет, на думку опитаних, інтернет (73,5%) та медичні працівники (58,8%), проте 7,4% респондентів не отримують жодної інформації про захворювання. Щодо освітніх потреб, 44 % пацієнтів віддають перевагу лекціям та тренінгам, 30 % – буклетам і брошурам, а 26 % – відеоурокам та онлайн-курсам.

Висновки: Більшість пацієнтів не мають достатньої обізнаності про фактори ризику, симптоми та методи самоконтролю діабету. Потрібно розширювати освітні заходи, зокрема через залучення медичних сестер до санітарно-просвітницької роботи. Важливо покращити інформування населення про правильне харчування, фізичну активність та профілактику ускладнень. Використання різних форматів навчання (лекції, буклети, відеоуроки) сприятиме кращому розумінню хвороби серед пацієнтів. Медичні сестри повинні відігравати активну роль у профілактиці та навчанні хворих, що допоможе зменшити ризик виникнення ускладнень та сповільнити їх розвиток.

Список використаних джерел:

- [1] International Diabetes Federation. IDF Diabetes Atlas, 10th edition. Brussels, Belgium: 2021. 176 p.
- [2] American Diabetes Association. Standards of Medical Care in Diabetes—2023 // Diabetes Care. 2023. Vol. 46, Suppl. 1. P. S1-S300.
- [3] World Health Organization. Global report on diabetes. Geneva: WHO, 2016. 88 p.
- [4] Український консенсус з діагностики та лікування цукрового діабету 2 типу // Ендокринологія. 2021. Т. 26, №1. С. 5-23.

HEALTH LITERACY OF PATIENTS WITH NEWLY DIAGNOSED DIABETES AND WAYS TO IMPROVE IT

Furmanets Liubov Tarasivna

2nd year student, Master's degree, speciality 223 Nursing,

Municipal institution of higher education

Volyn Medical Institute of Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

Valetsnyi Yuriy Mykolaiovych

Doctor of Medical Sciences, Professor

Municipal institution of higher education

Volyn Medical Institute of Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine